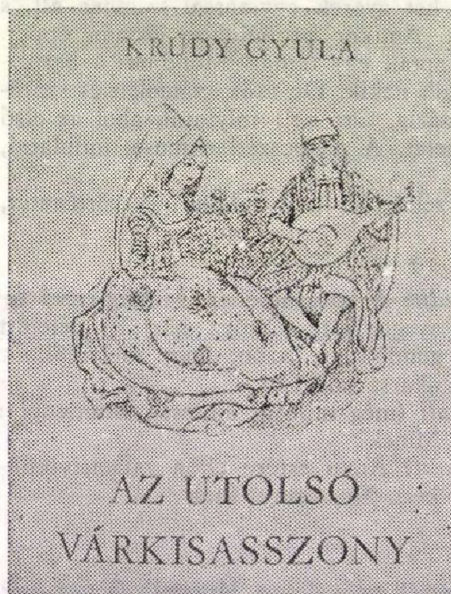

KÖNYVEK KÖZÖTT

Álmok a magyar történelemről

„En írónak születtem; semmi másnak” – vallotta Krúdy Gyula az *50-ik karácsony* című önéletrajzi jellegű írásában, s ezt egész életével, s minden művével bizonyította. Sokáig az „írók írójának” is nevezték, mert úgy vélték, hogy csodálatos zamatú írásait az írók szeretik és becsülik elsősorban. Ma már látjuk, hogy egyre inkább mindenki írójává válik. Szindbád, ahogy legismertebb, s talán leg híresebb könyvének hőse után Krúdyt is nevezték, belopta magát az ifjúság szívébe is. És nemcsak az ifjúságnak szánt novelláival és regényeivel. Terjedelemben is szinte kimeríthetetlen a Krúdy-életmű, s valóban nincs nehéz dolga a szerkesztőnek, ha válogatni akar műveiből.

A nagy író születésének századik évfordulója alkalmára a Móra kiadó is igen gazdag antológiát jelentetett meg műveiből. Az *utolsó várkisasszony* címmel. Hogy miért éppen történelmi témájú műveit közli elsősorban? Talán azért, mert ezekben nyilvánul meg legjobban sajátos lírai hangulatú romantizmusa. Alakjai ugyan nem rendkívüliek, de – mint *Udvarhelyi Dénes* írja a kötet utószavában – Krúdy „tökéletesen ismerte a hétköznapiak ezernyi színáranylatát, és a legszürkébb képbe is csodákat álmódott”.

Aki nem szerette volna még meg közületek Krúdy líraian szép nyelven írt történeteit, zenei hangzású, múltat jelenbe, vagy a jelent is múltba álmódó novel-láit, regényeit, az olvassa el ebből az antológiából a *Tizenhat város tizenhat leánya*

című kisregényt. Nem mintha Krúdy legjobb alkotásai közé tartozna, de mindenestre egyike a legérdekesebbeknek. Van izgalmas cselekménye, megkapó hangulatisága, s az egész a régmúlt századok történelmének romantikájára épül. Történelmi tény, hogy Zsigmond király annak idején zálogba adott a lengyel királynak tizenhat szepesi várost. Azt azonban, hogy Kázmér király valóban minden városból vitt-e egy szép lányt zálogul az adók fizetése miatt, hogy milyen volt a csodálatosan szépnek mondott Fabricius Anna, mennyire hasonlított a lengyel király lányához, hogy létezett-e az a bizonyos Joánesz diák, aki minden bajtól megvédte Annát, s hogy a rablókaland után csakugyan Lubomirszky herceg vette-e feleségül – ki tudhatná! Elhisszük Krúdynak, mint egy csodálatos álmot, hogy utána is sokáig megőrizzük a szívünkben.

Ez azonban az antológiának csak egyik részére jellemző. Ide sorolhatók az olyan novellák, mint *Az utolsó várkisasszony*, *A király keresztlánya*, vagy a *Jankó* címűek. De legalább ilyen örömmel olvashatjuk a komorabb, a magyar történelem egy-egy tragikus korszakáról írt két regényt, *Az Első Habsburgot* és *A templáriust*, amely a tatárjárás idejéből ragad ki olyan mozzanatokat, s fűzi regénnyé, amelyek elborzasztanak, de ugyanakkor ámulatba ejtenek meglevenítő erejükkel.

Nincs még egy írónk, aki olyan mély líraisággal, varázslatos hangulattal, mégis hűen tudna szólni elmúlt korokról, rég halott hősookról, szerelmekről, szenvedélyekről, s a fájdalmasan szép elmúlásról. Az *Ungi berkek* mélységes csendje feledhetetlen marad minden olvasó számára.

Kevesebbet szólhatunk már csak Krúdy publicisztikai írásairól, Bátor, őszinte vallomások ezek az író napi élményeiről, nagy történelmi eseményekről, felködlő emlékekről, borzongó tűnődésekről, s ezek is mindig magas irodalmi igényűek. Nemcsak akkor, amikor az elszaparodó öngyilkosságok, a háborús borzalmak szomorítják, hanem akkor is, amikor a Tanácsköztársaságról, vagy a *Kápolnai földosztásról* ír. Nagyszerű gyűjtemény *Az utolsó várkisasszony*. Vigasztalást, vagy megnevezhetetlen szép, vigasztaló szomorúságot találhat benne ki-ki hangulata szerint. (Móra, 1978.)

SERES JÓZSEF